HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואידך ההוא מיבעי ליה לכדתניא. להעמיד כאילו הוא נוטל את נפשו כדתניא וכו' ומסקנא כל הכובש שכר שכיר וכו': **ואליו הוא נושא.** כל עצמו הוא מוסר נפשו עליו לעלות בכבש וסיכן בעצמו ליפול ונתלות באילן כשעלה עליו למסוק זיתים ולגדול תמרים ומסר נפשו עליו למיתה שמא יפול מן הכבש או מן האילן: ה"ג **ד"א ואליו הוא נושא את נפשו.** ופליגי בהא רב הונא ורב חסדא במשמעותא דקרא חד אמר נפשו של שכיר נעשה עליו כאילו הורגו וחד אמר נפשו של גזלן הגיד לך הכתוב שגורם מיתה לעצמו: **וקבע.** וגוזל את גוזליהם ומה יקבע מהן את נפשם שגורמים הגזלנים רעה לעצמן: **אל תגזל דל כי דל הוא ואל תדכא וגו'.** אף אם דל הוא ואין לו עזר אל תגזלהו. והוא אחד מאלבע לשונות שכי משמש בהן[1] אם: **דהשתא.** לאמר גזילה דהיינו גזלן: **משום דנטלו נפש.** והכי משמע וקבע את קבעיהם נפש את אשר קבעו את נפשם מהם: **לדעתך.** ולא מדעתו: **חוזר.** השכיר אצל בעל הבית אם לא נתן החנוני ונתחייב בעל הבית לשלם: **אינו בתורת לעבור.** כלומר אין לו עליו כלום שיהא עליו בתורת דמים שום עבירות שכר שכיר: **קבלנות.** אומן שקיבל עליו לעשות מלאכה בכך וכך ולא לשכירות ימים: **אומן קונה בשבח כלי.** וזוכה במה שהשביחו ומשום קבלנותו יולא לו וכשמחזירו לו הרי הוא כמוכר לו שבח שהיה לו בתוכו: **הלואה היא.** ולא שם שכירות עליה: **בגרדא דסרבלא.** פולקי"ר בלע"ז שאין כאן שבח כלי שאם היה מניחו כמות שהיא היתה מתקיימת הרבה יותר מעתה: **לרכוכי.** שיהא רך: **היינו שבחיה.** לאיכא דניחא ליה בהכי מפני שמתמסם יותר ויש נוי בדבר: **דאגר לניטשי.** [2]אלא לעולם לאו בגרדא אלא בתיקון הראשון שקורין פוליי"ר כשבא מבית הגדלי בוטשין אותו ברגלים בתוך כלי עץ במים וקרקע הראויה בכך. מיהו לא בקבלנות עסקינן אלא בשכירות בין ישביח ובין לא ישביח שכרו לפי מנין בטישותיה כך וכך בטישות בכך וכך מעות. דאגרי לניטשי לאשבון בטישות: הלכות

חוזר עליו או אינו חוזר עליו. היכא דא"ל אני פוטרך לגמרי אפי' לא יתן לי פשיטא דאינו חוזר דאם לא כן בכל מחילה בעלמא תיבעי ליה אי בעי קנין או לא והיכא דא"ל נמי אני פוטרך אם יפרע לי שולחני פשיטא דחוזר כיון דאין שולחני רולה ליתן לו והכא מיירי כשאמר ליה הפועל סתמא שיסמוך על שולחני ומיבעיא ליה מי אמרי' דאדעתא דהכי סמך אם יתן לו או דלמא לגמרי פוטרו אפילו לא יתן לו וא"ת פשיטא שלא פטרו לגמרי אלא דוקא אם יתן שהרי שולחני יכול לחזור בו אפי' במעמד שלשתן כיון שאין לבעל הבית בידו לא פקדון ולא מלוה וכיון דיכול לחזור מסתמא לא פטרו לגמרי דלאו בשופטני עסקינן וא"ל לבעולם איכא למימר שפטרו לגמרי ומתחייב לו שולחני מדין ערב דכשמסמיכו השולחני הוי כאומר סמוך עלי ופטור בעל הבית לגמרי וה"ה דהוה מצי למיבעי אם השולחני יכול לחזור בו אם לאו דהא בהא תליא והשתא מוכח דמחילה אינה צריכה קנין דע"כ הכא בלא קנין איירי דקנין לא שייך אלא כשפטרו לגמרי בהדיא ואפי' לא פטרו לגמרי בפירוש כיון שהקנה לו דומה ודאי שלפוטרו הקנה לו דאם לא כן מאי צריך קנין ובפוטרו בהדיא פשיטא דאינו חוזר כדפרישית ובהא לא מיבעיא ליה אלא ודאי בלא קנין איירי ומיהו מצינו לפרש דהכא איירי כשאמר ליה בהדיא אני פוטרך אם יתן לי ואם לא אחזור עליך ופליגי כל זמן שלא חוזר בו שולחני אם יכול לחזור על בעה"ב ולזה הפירוש נמי יש להוכיח קצת דמחילה אינה צריכה קנין מדאמר רב ששת אינו חוזר אלמא פוטרו כל זמן שירלה שולחני לפרוע לו ובלא קנין מיירי דבקנין אפילו רבה מודה ועוד י"ל דפלוגתא דהכא לא שייכא מידי למחילה דלב"ע פועל חוזר על בעה"ב ולא פליגי אלא לענין בל תלין כשאחזר בו מיד ביום ראשון על בעה"ב דלרב ששת אינו חוזר עליו לענין להתחייב בבל תלין כיון דיתק שעה אחת ממנו כשעמד אצל שולחני שוב אינו חוזר לאיסור בל תלין ורבה אמר כיון דתוך זמנו חוזר הוה כדמעיקרא ודייק רבה ממתניתין דקתני המחהו אצל שולחני אינו עובר עליו משמע דוקא כל זמן שעומד אצל שולחני הא מיהדר הדר וחוזר לאיסורו דמי לא הדר לאיסורו הוה ליה למיתני אינו יכול לעבור עליו ולא דמי להא דקתני אחר זמנו אינו עובר עליו ולא קתני אינו יכול דהתם ליכא למיטעי ורב ששת דחי דאינו בתורת לעבור עליו כלל אפילו יחזור בו ומיהו בירושלמי דשבועות גבי חנוני על פנקסו דנשבעין ומוטלין מבעל הבית קאמר דדוקא כשלא העמיד לפועלים אצל חנוני אבל העמידם אצלו אין בעל הבית חייב לפועלים כלום ומפרש רב אלפס דירושלמי אתי אליבא דרב ששת וסבר כמותו אבל מ"מ לדידן קי"ל כרבה ומוקי ההיא דלא פליגי לענין בל תלין אלא לענין אם צריך בעל הבית לשלם לפועלים אם לאו וכן משמע בפ"ק דקדושין (דף טו. ושם) דמחילה אינה צריכה קנין גבי עבד עברי דקאמר למה לי שטרא ליתא באפי תרי זיל אמר רבא זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי והרב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחול משמע דאי לאו דגופו קנוי לו היה יכול למחול ובלא קנין איירי דבקנין לא היה צריך שטר דאפילו עבד כנעני קונה עצמו בחליפין כדמוכח בהשולח (גיטין דף לט: ושם) דקאמר שקל כומתא ושדא בה ואמר קני הא וקני נפשך וקאמר דלא עשה ולא כלום משום דהוה ליה בכליו של מקנה אבל אי הוה בכליו של קונה הוה קניא נפשה בחליפין וכן בפרק המוצא (כתובות דף קד.) אמרינן דלאחר כ"ה שנה אבדה כתובתה משום דמסתמא מחלה ואע"ג דלא עשתה שום קנין דבקנין לאלתר נמי אבדה כתובתה ומדאמר לעיל באיזהו נשך (דף עח.) תן על גבי קרקע והפטר ובפרק הזורק בגיטין (דף עח: ושם) זרוק לי והפטר אין ראיה דאיכא למימר דאיירי בקנין ואין להקשות מה"ג שפירש בפ"ק דסנהדרין (דף ו. ד"ה צריכה) גבי פשרה צריכה קנין דשניהם צריכין קנין המוחל צריך להקנות שמחל לו והמשלם צריך להקנות שישלם לו אחני דשאני פשרה משום דדמי למחילה בטעות שאילו היה יודע שהיה זוכה בדין לא היה מוחל ולהכי צריכה קנין דאליס טפי ומהאי טעמא נמי איכא מאן דבעי ג' ולא סגי בב' משום דדמי למחילה בטעות כל שכן אם לא נפרש כמו שמפרש בהלכות גדולות אלא הקנין עושין קודם שישמעו שיקיימו דברי הפשרנים דבלא קנין יוכלו לחזור בהן כשישמעו הפשרה דאז לא קשה כלום:

אומן קונה בשבח כלי בו' **אמר להו עובר.** פי' יש ענין שעובר כגון היכא דליכא שבח כלי כמו בשליחא דאגרתא או דאגריה לבטשי אבל רב ששת סבר שפיר דאומן קונה בשבח כלי כדמוכח בהגוזל קמא (ב"ק דף לט. ע"ש ושם ד"ה דאגריה) דקאמר התם לימא רב ששת פליגא אדרב [3]אמי דאמר אומן קונה בשבח כלי אמר בר חמא דרב ששת בשליחא דאגרתא והנך דבעו מרב ששת לא הזכירו בבעייתן אומן קונה בשבח כלי אלא סתם שאלו קבלן עובר בבל תלין או לאו והגמרא הוא שאומר אומן קונה כו' שלפי הפשט בו תליא הבעיא ולהכי קאמר נמי לימא מסייע ליה שהיה סבור הגמרא דהא בהא תליא ורב ששת שהשיב עובר סבר דאין אומן קונה: [וועי' תוס' נדה נד: ד"ה כי]:

מסורת הש"ס

א) נ"א שתתן לו שכרו. רש"ל, ב) נ"ק קיט., ג) שם לט., ד) נ"ק שם, ה) נ"א בגרדא וכן הוא בערוך [ער' ערך גרד מ], ו) [ר"ה ג.], ז) ורש"י בפרק הגוזל פי' בע"ח, ח) [נ"ל אמי],

תורה אור השלם

1 בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשָּׁמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ וְלֹא יִקְרָא עָלֶיךָ אֶל יְיָ וְהָיָה בְךָ חֵטְא: דברים כד טו

2 אַל תִּגְזֹל דָּל כִּי דַל הוּא וְאַל תְּדַכֵּא עָנִי בַּשָּׁעַר: משלי כב כב

3 כִּי יְיָ יָרִיב רִיבָם וְקָבַע אֶת קֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ: משלי כב כג

4 כֵּן אָרְחוֹת כָּל בֹּצֵעַ בָּצַע אֶת נֶפֶשׁ בְּעָלָיו יִקָּח: משלי א יט

5 לֹא תַעֲשֹׂק אֶת רֵעֲךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר: ויקרא יט יג

עין משפט נר מצוה

קבא א מיי' פי"ח מהל' שכירות הלכה ב סמג לאוין קפח טוש"ע ח"מ סי' סלט סעי' ב:

קבב ב עיי' כ"מ הלכה ד טוש"ע שם סעי' י:

קבג ג מיי' פ"י מהל' שכירות הלכה ד סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שו סעי' ב ועיין בטוש"ע אה"ע סי' כח סעי' טו בהג"ה:

קבד ד ה מיי' שם פי"ח הלכה ג סמג לאוין קפח טוש"ע ח"מ סי' סלט סעי' ו:

לעזי רש"י

פולקיי"ר [פלוקיי"ר]. קרוד.

פוליי"ר [פולי"ר]. לדרוך בד (לנקותו).

מוסף רש"י

אל תגזל דל כי דל הוא. אע"פ שדל הוא ואין לו מה לגחלו (ב"ק קיט.). ואל תדכא עני בשער. מעשר עני ולקט שכחה ופאה המתחלקין בשעריך אל תדכאהו כשם (שם). וקבע את קבעיהם נפש. גוזל נפש גוזליהם. (שם). ואי אמרת אומן קונה בשבח כלי אמאי עובר. הא זבוני קא מזבן ליה ניהליה ולא שכירות היא (שם צט.). בגרדא דסרבלא. פולקי"ר בגדים (שם). לבטושי. פלאקא"ש בלע"ז ושכרו לדרכה והתנה עמו סמוס הדריסות, כל דריכה במעה, דשכיר יום הוא ולא קבלן דליקני בשבחא (שם).